

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης
του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης
σε συνεργασία με το
ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Επικοινωνιών με τίτλο:
«Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»**

**ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ (ΠΕΜ) ΓΙΑ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ
ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΕΝΝΟΙΩΝ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ
AN EXPERIMENTAL ICONOGRAPHIC METHOD (PEM) FOR DETECTION
OF DISCRIMINATION IN CHILDREN WITH LEARNING DIFFICULTIES**

της

Αγοραστού Ελένης

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται

στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του
«Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης
του Τ.Ε.Φ-Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος-Ινστιτούτο
Πληροφορικής και Επικοινωνιών
Με τίτλο: Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε και Ειδική Αγωγή- Ψυχοπαιδαγωγική της
ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:
1ος Επιβλέπων: ΓΟΥΠΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ
ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ
Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. “ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ”

2ος Επιβλέπων: ΚΑΡΑΜΠΑΤΖΑΚΗ ΖΩΗ
ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗ ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ
Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. “ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ

3ος Επιβλέπων: ΚΟΡΡΕ ΕΙΡΗΝΗ ΕΠΙΚΟΥΡΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ Τ.Ε.Φ. Δ.Π.Θ.

Κομοτηνή/Αθήνα 2019

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει την επίδραση μιας νέας πειραματικής εικονογραφικής μεθόδου σε μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες για την κατανόηση φιλολογικών εννοιών. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 94 μαθητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που φοιτούν σε Τμήματα Ένταξης. Πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση σε σχέση με τις μαθησιακές δυσκολίες και την Ειδική Αγωγή, θεωρίες και στρατηγικές μάθησης, εικονογραφικές μεθόδους και την επενέργεια της εικόνας στη μάθηση. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε αρχικά ερωτήσεις που αξιολόγησαν την προηγούμενη γνώση των παιδιών σε σχέση με τις φιλολογικές έννοιες. Έπειτα παρουσιάστηκε στα παιδιά η πειραματική μέθοδος και ύστερα το ίδιο ερωτηματολόγιο ανέχνευσε την επίδραση της μεθόδου στην κατανόηση των εννοιών. Χρησιμοποιήθηκε επίσης εικονογραφικό υλικό ειδικά κατασκευασμένο για τις συγκεκριμένες φιλολογικές έννοιες. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως η μέθοδος επενεργεί θετικά στην κατανόηση και μάθηση των εννοιών. Τα ευρήματα συνολικά αποδεικνύουν και συνιστούν πως η χρήση της μεθόδου μπορεί να φανεί αρκετά αποτελεσματική σε όλους τους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες και να διευκολύνει τους εκπαιδευτικούς στη διδασκαλία.

Λέξεις κλειδιά: μαθησιακές δυσκολίες, εικονογραφική μέθοδος, παρέμβαση, δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

ABSTRACT

The purpose of this research is to investigate the effect of a new experimental iconography on pupils with learning difficulties in understanding philological concepts. 94 Secondary education students attending integration courses were included in the survey. A bibliographic review was conducted in relation to learning difficulties and special education, learning theories and strategies, pictorial methods and the effect of the image on learning. The survey was revealed with a questionnaire. The questionnaire included initial questions that evaluated the previous knowledge of children in relation to literary concepts. Then the experimental method was presented to the children and after that the same questionnaire detected the effect of the method on the understanding of the concepts. Pictorial material specifically designed as far as literary concepts are concerned. Results showed that the method has a positive effect on the understanding and learning the concepts. In general, the findings demonstrate and show that the use of the method can be quite effective for all pupils with learning disabilities and teachers in teaching procedure.

Key words : learning difficulties, iconographic method, intervention, secondary education.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Alleyne, R. (2009). *Comic books are good for children's learning*. Retrieved on 4/10/2019 from

<http://www.telegraph.co.uk/news/science/science-news/6516323/Comic-books-are-good-for-childrens-learning.html>

Alotaibi, F., Dimitriadi, Y., & Kemp, A. E. (2016). Perceptions of teachers using social stories for children with autism at special schools in Saudi Arabia. *Journal of Education and Practice*, 7(11), 85-97.

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®)*. American Psychiatric Pub.

Ames, C., & Archer, J. (1988). Achievement goals in the classroom: Students' learning strategies and motivation processes. *Journal of educational psychology*, 80(3), 260.

Andersson, C., & Palm, T. (2018). Reasons for teachers' successful development of a formative assessment practice through professional development—a motivation perspective. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 25(6), 576-597.

ATTENTION-DEFICIT, S. O. (2011). ADHD: clinical practice guideline for the diagnosis, evaluation, and treatment of attention-deficit/hyperactivity disorder in children and adolescents. *Pediatrics*, peds-2011.

Bates, B. (2019). *Learning Theories Simplified:... and how to apply them to teaching*. SAGE Publications Limited. Sage, Los Angeles, CA.

Bishop, D. V., Nation, K., & Patterson, K. (2014). When words fail us: insights into language processing from developmental and acquired disorders.

Bland, J. (2015). Pictures, images and deep reading. *Children's Literature in English Language Education*, 3(2), 24-36.

Βλάχος, Φ. (2018). *Εγκέφαλος, Μάθηση και Ειδική Αγωγή*. Αθήνα: Gutenberg

Βογινδρούκας, Γ. (2003). Σεμινάριο: Διαταραχές επικοινωνίας-αυτισμός.

Βογινδρούκας, Ι. (2002). *Η ανάπτυξη του λόγου σε παιδιά με αυτισμό και βαριές διαταραχές στην επικοινωνία*. Διδακτορική διατριβή, Σχολή Φιλοσοφική. Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Αθήνα. Ελλάδα.

Βόκα, Ε. (2013). *Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής-Υπερκινητικότητα*. Χανιά: Ιδιωτική Έκδοση.

Broadbent, H. J., Osborne, T., Mareschal, D., & Kirkham, N. Z. (2019). Withstanding the test of time: Multisensory cues improve the delayed retention of incidental learning. *Developmental science*, 22(1), e12726.

Buzan, T., & Buzan, B. (2006). *The mind map book*. Pearson Education.

Γαβριηλίδου, Μ., Λαμπροπούλου, Π., Αγγελάκος, Κ. (2007). *Ερμηνευτικό λεξικό νέας ελληνικής Α', Β', Γ' Γυμνασίου*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Charlop-Christy, M. H., Carpenter, M., Le, L., LeBlanc, L. A., & Kellet, K. (2002). Using the picture exchange communication system (PECS) with children with autism: Assessment of PECS acquisition, speech, social-communicative behavior, and problem behavior. *Journal of applied behavior analysis*, 35(3), 213-231.

Chien, C. W. (2015). Analysis the Effectiveness of Three Online Vocabulary Flashcard Websites on L2 Learners' Level of Lexical Knowledge. *English Language Teaching*, 8(5), 111-121.

Chun, C. W. (2009). Critical literacies and graphic novels for English-language learners: Teaching Maus. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 53(2), 144-153.

Ciampa, K. (2014). Learning in a mobile age: an investigation of student motivation. *Journal of Computer Assisted Learning*, 30(1), 82-96.

Cimermanová, I. (2015). Using comics with novice EFL readers to develop reading literacy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174, 2452-2459.

Γκώνιας, Γ. Ν., & Ραπτόπουλος Κ., (2014). *Εικονογραφημένες Ιστορίες για τις τάξεις Δ', Ε' και ΣΤ' Δημοτικού για την παραγωγή γραπτού λόγου*. Αθήνα: Πατάκη.

Cohen, L., Manion, L., Morrison, K., & Wyse, D. (2010). *A guide to teaching practice*. Routledge.

Daneshvar, S. D., Charlop, M. H., & Berry Malmberg, D. (2019). A treatment comparison study of a photo activity schedule and Social Stories for teaching social skills to children with Autism Spectrum Disorder: brief report. *Developmental neurorehabilitation*, 22(3), 209-214.

Δελασσούδας, Γ. Λ. (2005). *Διδακτική Μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Β' τόμος*. Αθήνα: Άτροπος.

Δεσύπρης, Ν. & Παπαγεωργιάκης, Δ., Ράμμος, Χ., Τσενέ, Κ. , & Τσάφος Β. (2015). *Δραματική Ποίηση- Ευριπίδη Ελένη Γ' Γυμνασίου*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Dewan, P. (2015). Words versus pictures: Leveraging the research on visual communication. *Partnership: the Canadian Journal of Library and Information Practice and Research*, 10(1)

Δημητρόπουλος, Ε., (2004). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας: προς ένα συστηματικό δυναμικό μοντέλο μεθοδολογίας επιστημονικής έρευνας*. Αθήνα: Έλλην.

Downey, E. M. (2009). Graphic novels in curriculum and instruction collections. *Reference & User Services Quarterly*, 181-188.

Δράκος, Γ.Δ. (1999). *Ειδική παιδαγωγική των προβλημάτων λόγου και ομιλίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Εκπαιδευτικών «Περιβολάκι» & Ατραπός.

Drigas, A., & Kokkalia, G. (2015). Tools and E-tools for Memory and Attention Problems in Pre-school Education. *International Journal of Recent Contributions from Engineering, Science & IT (IJES)*, 3(3), 13-19.

Erbey, R., McLaughlin, T. F., Derby, K. M., & Everson, M. (2017). The effects of using flashcards with reading racetrack to teach letter sounds, sight words, and math facts to elementary students with learning disabilities. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 3(3), 213-226.

Feldman, R. (2011). *Εξελικτική ψυχολογία και δια βίου ανάπτυξη. Μετάφραση: Αντωνοπούλου Ζ., Κουλετσάνου Μ., Επιστημονική επιμέλεια: Μπεζεβέγκης Η*. Αθήνα: Gutenberg.

Φλουρής, Γ. (1983). *Αναλυτικά Προγράμματα για μια νέα εποχή στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.

Ganz, J. B., Hong, E. R., Goodwyn, F., Kite, E., & Gilliland, W. (2015). Impact of PECS tablet computer app on receptive identification of pictures given a verbal stimulus. *Developmental neurorehabilitation*, 18(2), 82-87.

Gray, C. A., & Garand, J. D. (1993). Social stories: Improving responses of students with autism with accurate social information. *Focus on autistic behavior*, 8(1), 1-10.

Halle, S., Ninness, C., Ninness, S. K., & Lawson, D. (2016). Teaching social skills to students with autism: A video modeling social stories approach. *Behavior and Social Issues*, 25, 42-53

Harris, M., Helling, J., Thompson, L., Neyman, J., McLaughlin, T. F., Hatch, K., & Jack, M. (2015). The effects of a direct instruction flashcard system to teach two students with disabilities multiplication facts. *IJAR*, 1(3), 66-77.

Hauerwas, L. B., Brown, R., & Scott, A. N. (2013). Specific learning disability and response to intervention: State-level guidance. *Exceptional Children*, 80(1), 101-120.

Heward, W. L. (2011). *Παιδιά με ειδικές ανάγκες, Μια εισαγωγή στην ειδική εκπαίδευση.*(Δαβάζογλου Α., Κόκκινος Κ., Επιμ., & ΛυμπεροπούλουΧ., Μεταφρ.) Αθήνα: Τόπος.

Hopman, E. W., & MacDonald, M. C. (2018). Production practice during language learning improves comprehension. *Psychological science*, 29(6), 961-971.

Hung, H. T. (2015). Intentional vocabulary learning using digital flashcards. *English Language Teaching*, 8(10), 107-112.

Jones, F. G., Gifford, D., Yovanoff, P., Al Otaiba, S., Levy, D., & Allor, J. (2019). Alternate Assessment Formats for Progress Monitoring Students With Intellectual Disabilities and Below Average IQ: An Exploratory Study. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 34(1), 41-51.

Jozwik, S. L., Cahill, A., & Sánchez, G. (2018). Collaboratively crafting individualized education program goals for culturally and linguistically diverse students. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 62(2), 140-148.

Καλούρη-Αντωνοπούλου, Ουρ. (1985). *Αισθητική Αγωγή του παιδιού. Μορφές αισθητικής δημιουργικότητας στην παιδική βιβλιοθήκη και στο μουσείο.* Αθήνα: Δίπτυχο.

Kaplan, A., Garner, J. K., & Brock, B. (2019). Identity and Motivation in a Changing World: A Complex Dynamic Systems Perspective. In *Motivation in Education at a Time of Global Change: Theory, Research, and Implications for Practice* (pp. 101-127). Emerald Publishing Limited.

Karageorgou, E., & Koutrouba, K. (2016). Implementing Project-Based Experiential Learning in Post-Graduate Studies in Greece: A Case Study. *European Journal of Social Science Education and Research*, 3(3), 31-36.

Κατζόλη, Δ. Ε., Τσούγη, Φ. Β., Γιαννέλου, Π., & Λυκοτραφίτη, Κ. (2017). Μαθησιακές Δυσκολίες και Ξένες Γλώσσες: Δυσκολίες Μαθητών και Τεχνικές Παρέμβασης. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2016(1), 410-427.

Κατσουλάκος, Θ., Αλευρά-Κοκκόρου, Γ., & Σκουλάτος, Μ.,Β. (2016). *Αρχαία Ιστορία Α΄ Γυμνασίου.* Αθήνα : ΟΕΔΒ.

Κορρέ, Ε., (2010). *Θέματα διδακτικής μεθοδολογία.* Αθήνα: Γρηγόριος

Κούμπιας, Ε., & Κατσούγκρη, Α. (2019). Από την Ένταξη στην Συνεκπαίδευση. Πρόγραμμα υλοποίησης Συνεκπαίδευσης Ειδικού με Τυπικό Σχολείο. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, 1*, 481-492.

Krishnan, S., Watkins, K. E., & Bishop, D. V. (2016). Neurobiological basis of language learning difficulties. *Trends in cognitive sciences, 20*(9), 701-714.

Lange, K. W., Reichl, S., Lange, K. M., Tucha, L., & Tucha, O. (2010). The history of attention deficit hyperactivity disorder. *ADHD Attention Deficit and Hyperactivity Disorders, 2*(4), 241-255.

Lau, B. T., & Win, K. M. (2018). Differentiated Animated Social Stories to Enhance Social Skills Acquisition of Children With Autism Spectrum Disorder. In *Handbook of research on human development in the digital age* (pp. 300-329). IGI Global.

Lazar, G. (2015). Playing with words and pictures: using post-modernist picture books as a resource with teenage and adult language learners. In *Literature and Language Learning in the EFL Classroom* (pp. 94-111). Palgrave Macmillan, London.

Litras, S., Moore, D. W., & Anderson, A. (2010). Using video self-modelled social stories to teach social skills to a young child with autism. *Autism research and treatment, 2010*.

Λούβη, Ε. , & Ξιφάρας Χρ. , Δ. (2015). *Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία Γ' Γυμνασίου*. Αθήνα : ΟΕΔΒ.

Macdonald, L., Trembath, D., Ashburner, J., Costley, D., & Keen, D. (2018). The use of visual schedules and work systems to increase the on-task behaviour of students on the autism spectrum in mainstream classrooms. *Journal of Research in Special Educational Needs, 18*(4), 254-266.

Malone, T.W., (1980).What makes things fun to learn? A study of intrinsically motivating computer games. *Cognitive and International Sciences Series, CIS-7*, Xerox Palo Alto Research Center, Palo Alto.

Marianthi, V., Boulodakis, M., & Retalis, S. (2016). From digitised comic books to digital hypermedia comic books: their use in education. *Piraeus: University of Piraeus, 1*.

Marrus, N., & Hall, L. (2017). Intellectual disability and language disorder. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics, 26*(3), 539-554.

Μαρωνίτης, Δ. Ν. , Σαμαρά, Μ. & Τοπούζη, Κ. (2017). *Αρχαία Ελληνικά (Μτφρ.) Ομηρικά έπη: Οδύσσεια, Α' Γυμνασίου*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Mason, G. M., Goldstein, M. H., & Schwade, J. A. (2019). The role of multisensory development in early language learning. *Journal of experimental child psychology*, 183, 48-64.

Massaro, D. W. (2012). Multimodal learning. In *Encyclopedia of the Sciences of Learning* (pp. 2375-2378). Springer US.

Μαυρομμάτη, Δ. (1995). *Η κατάρτιση του προγράμματος αντιμετώπισης της δυσλεξίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Mesibov, G. (2018). *Accessing the curriculum for pupils with autistic spectrum disorders: Using the TEACCH programme to help inclusion*. Routledge.

Μπαστέα, Α. (2016). Δημιουργία Πολυαισθητηριακής Μεθόδου Διδασκαλίας στην ελληνική γλώσσα, για δυσλεκτικούς μαθητές. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2014(2), 435-466.

Μπεζαντάκος, Ν., Αστουρακάκη Ε., Δράκου, Γ., & Χαραλαμπάκος, Β. (2017). *Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Γ' Γυμνασίου*. Αθήνα : ΟΕΔΒ.

Μπίλλα, Π. (2015). *Συντακτικό Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Α', Β', Γ' Γυμνασίου*. Αθήνα: ΟΕΔΒ, Έκδοση Α'.

Νόμος 3699 (2008). *Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*.

Norwich, B., & Lewis, A. (2001). Mapping a pedagogy for special educational needs. *British Educational Research Journal*, 27(3), 313-329.

Olshansky, B. (2018). The universal language of pictures: A critical tool for advancing student writing. *TESOL Journal*, 9(4), 1-16.

Παντελιάδου, Σ. (2015). *Η αλφαβήτα που μπερδεύει. Κοντά στα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Παντελιάδου, Σ., & Αντωνίου, Φ. (2008). *Διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες*. Βόλος: Γράφημα, 33-34.

Παντελιάδου, Σ., & Πατσιοδήμου, Α. (2007). *Εφαρμογές διδακτικής αξιολόγησης και μαθησιακές δυσκολίες*. Θεσσαλονίκη: Γράφημα.

Παρασκευόπουλος, Ι. (1993). *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Παρίσης, Γ., & Παρίσης Ν. (2015). *Λεξικό λογοτεχνικών όρων*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Park, I., & Kim, Y. R. (2018). Effects of TEACCH Structured Teaching on Independent Work Skills among Individuals with Severe Disabilities. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 53(4), 343-352.

Peels, H., & Sergeant, S. (2018). PAINTING PICTURES: TOWARDS CONNECTING THROUGH IMAGERY IN DIALOGUES WITH YOUNG PEOPLE WITH INTELLECTUAL DISABILITY. *International Journal of Child, Youth and Family Studies*, 9(4), 125-145.

Peijnenborgh, Hurks, Aldenkamp, Vles & Hendriksen, (2016). Efficacy of working memory training in children and adolescents with learning disabilities: A review study and meta-analysis. *Neuropsychological Rehabilitation*, 26(5-6), 645-672.

Πεχλιβανίδης, Α., (2012). Διαταραχή ελλειμματικής προσοχής υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ) στους ενήλικες. *Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής*, 29(5), 562-576.

Postema, B. (2014). Following the pictures: wordless comics for children. *Journal of Graphic Novels and Comics*, 5(3), 311-322.

Pritchard, A., & Woollard, J. (2013). *Psychology for the classroom: The social context*. Routledge.

Pugh, L. (2018). Evidence Informed Educational Interventions to support Children and Young People with an Autism Spectrum Condition.

Qi, C. H., Barton, E. E., Collier, M., Lin, Y. L., & Montoya, C. (2018). A systematic review of effects of social stories interventions for individuals with autism spectrum disorder. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 33(1), 25-34.

Rachel M. ,& Crane W. (2008). Image, Text, and Story: Comics and Graphic Novels in the Classroom. *Department of Teaching and Learning Publications*. University of Iowa.

Rocamora-Pérez, P., López-Liria, R., Aguilar-Parra, J. M., Padilla-Góngora, D., del Pilar Díaz-López, M., & Vargas-Muñoz, M. E. (2017). The Graphic Novel as an Innovative Teaching Methodology in Higher Education: Experience in the Physiotherapy Degree Program at the University of Almeria. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 237, 1119-1124.

Ρόντος, Κ. & Παπάνης, Ε. (2007). *Οι τεχνικές του καλού ερωτηματολογίου*. Ανακτήθηκε 5/24/2019 από: http://epapanis.blogspot.com/2007/09/blog-post_1084.html

Rosenquist, C., Conners, F. A., & Roskos-Ewoldsen, B. (2003). Phonological and visuo-spatial working memory in individuals with intellectual disability. *American Journal on Mental Retardation*, 108(6), 403-413

Saes, J. (2019). Colour applied to TEACCH and Snoezelen rooms and therapies. *Journal of the International Colour Association*, 23, 15-24.

Σαμάρα, Μ. , & Τοπούζης, Κ. (2015). *Ομηρικά Έπη Οδύσσεια Α΄Γυμνασίου*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Sanz-Cervera, P., Fernández-Andrés, M. I., Pastor-Cerezuela, G., & Tárraga-Mínguez, R. (2018). The effectiveness of teach intervention in autism spectrum disorder: A review study. *Papeles Del Psicólogo*, 39(1), 40-50.

Senzaki, S., Hackathorn, J., Appleby, D. C., & Gurung, R. A. (2017). Reinventing flashcards to increase student learning. *Psychology Learning & Teaching*, 16(3), 353-368.

Sheehy, K., & Duffy, H. (2009). Attitudes to Makaton in the ages on integration and inclusion. *International Journal of Special Education*, 24(2), 91-102.

Skinner, B. F. (1950). Are theories of learning necessary? *Psychological review*, 57(4), 193.

Smetana, L., Odelson, D., Burns, H., & Grisham, D. L. (2009). Using graphic novels in the high school classroom: Engaging deaf students with a new genre. *Journal of adolescent & adult literacy*, 53(3), 228-240.

Σπανάκου, Ζ. , & Πανούσης, Αθ. , Γ. (2015). *Ομηρικά Έπη: Ιλιάδα Β΄ Γυμνασίου . Αρχαία Ελληνικά (Μτφρ.)*. Αθήνα: ΟΕΒΔ.

Stephenson, J., & Linfoot, K. (1996). Pictures as communication symbols for students with severe intellectual disability. *Augmentative and Alternative Communication*, 12(4), 244-256.

Συντακτικό της Νέας Ελληνικής. (2008). Αθήνα: ΟΕΔΒ

Συριοπούλου-Δελλή, Χ. (2016). *Εκπαίδευση και ειδική αγωγή ατόμων με Διαταραχή Φάσματος Αυτισμού*. Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Συριοπούλου-Δελλή Χ., Κασίμος Δ. (2013). *Επικοινωνία και εκπαίδευση ατόμων με διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές/αυτισμό*. Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Taghizadeh, M., Vaezi, S., & Ravan, M. (2015). Digital Games, Songs and Flashcards and their Effects on Vocabulary Knowledge of Iranian Preschoolers. *Studies*, 5(4), 156-171.

Takacs, Z. K., & Bus, A. G. (2018). How pictures in picture storybooks support young children's story comprehension: An eye-tracking experiment. *Journal of experimental child psychology*, 174, 1-12.

Tasić, M., & Stamenković, D. (2015). The interplay of words and images in expressing multimodal metaphors in comics. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 212, 117-122.

Τσίτας, Γ. (2019). *Ηθική και εκπαιδευτική αξιολόγηση: μια προσπάθεια θέσπισης ηθικών αρχών για την εκπαιδευτική αξιολόγηση στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα* (Doctoral dissertation, Σχολή Φιλοσοφική, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, Τομέας Παιδαγωγικής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ).Αθήνα. Ελλάδα.

Umar, R. S., Khalip, S. U. H. A. I. L. A., Kechil, S. A., & Alias, N. A. (2012). Potentiality of Designing and Developing Mobile A Comic Application As A Way Of Learning For Dyslexic Children. *Latest Advances in Educational Technologies*, 123-128.

ΥΠΕΠΘ–UNESCO. (1998). *Πρακτικά σεμιναρίου ειδικής αγωγής*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Walker, M. (1987). The Makaton Vocabulary - uses and effectiveness. In *Proceedings of the First International Symposium on Specific Speech and Language Disorders in Children*. Association For All Speech Impaired Children.

West, G., Vadillo, M. A., Shanks, D. R., & Hulme, C. (2018). The procedural learning deficit hypothesis of language learning disorders: we see some problems. *Developmental science*, 21(2), e12552.

Wilmshurst, L. , (2011). *Εξελικτική Ψυχοπαθολογία, Μια αναπτυξιακή προσέγγιση*. (Κουλεντιανού Μ., Επιμ., & Μπεζεβέγκης Η., Μεταφρ.). Αθήνα: Gutenberg.

Χατζησαββίδης, Σ., & Χατζησαββίδου, Α. (2011). *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α', Β', Γ' Γυμνασίου*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Χατζησαββίδης, Σ., Κωτόπουλος, Τ., & Αναγνωστοπούλου, Ε. (2011). *Προσαρμογές αναλυτικών προγραμμάτων για το μάθημα της γλώσσας στο Γυμνάσιο: Διαθεματικό πλαίσιο και σχέδια διδασκαλίας*.(Τεύχος Α'). Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Χρηστάκης, Κ. (1994). *Θέματα Ειδικής Αγωγής*. Αθήνα: Τελέθριον.

Ζαφειρόπουλος, Κ. (2005). *Πως γίνεται μια επιστημονική έρευνα; Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*. Αθήνα: Κριτική ΑΕ.

Ζέζου, Α. (2015). *Γραφιστική αφήγηση (graphic novel): ένα νέο είδος για παιδιά* Διδακτορική διατριβή, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Εκπαίδευσης και

Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Αθήνα. Ελλάδα.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

<https://www.minedu.gov.gr/gymnasio-m-2/didaktea-yli-gymn/36579-29-08-18-odigies-gia-ti-didaskalia-tis-neoellinikis-glossas-kai-grammateias-kai-tis-arxaias-ellinikis-glossas-kai-grammateias-sto-gymnasio-gia-to-sxoliko-etos-2018-2021>

<http://ebooks.edu.gr/courses/DSGYM-B107/document/4bdeaaa55pl9/4bdeaa9actq9/4bf118eaj5uv.pdf>

<http://www.pecs-greece.com>

<http://prosvasimo.iep.edu.gr/docs/pdf/Analytika-Programmata-Eidikhs-Agwghs-kai-Ekpaideushs/A.P.S.-T.E.E.-Eidikhs-Agwghs-A%CE%84kai-V%CE%84-Vathmidas.pdf>

http://www.pi-schools.gr/special_education_new/index_gr.htm